РОЗДІЛ 3. ТРУДОВЕ ПРАВО І ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ; АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ, ІНФОРМАЦІЙНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342.72/.73:519
DOI 10.31732/2708-339X-2023-08-65-74

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

ШЕВЧЕНКО А.Є.,
Заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри теоретико-правових дисциплін
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету,
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Україна, 08200,
e-mail: shevchenko2757@ukr.net
https://orcid.org/0000-0003-2663-9892

КУДІН С.В.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теоретико-правових дисциплін,
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Україна, 08200,
e-mail: kudinsv1971@gmail.com
https://orcid.org/0000-0003-1396-3212

КОСІЛОВА О.І.,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри теоретико-правових дисциплін,
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Україна, 08200,
e-mail: kosilovaolga3@gmail.com
https://orcid.org/0000-0002-5574-3771

THE INFLUENCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE IMPLEMENTATION OF HUMAN AND CITIZEN RIGHTS AND FREEDOMS IN UKRAINE

SHEVCHENKO A.Ye.,
Doctor of Law, Professor,
Head of the Department of Theoretical and Legal Disciplines
Educational and Scientific Institute of Law
State Tax University
Honored Lawyer of Ukraine
e-mail: shevchenko2757@ukr.net
https://orcid.org/0000-0003-2663-9892

KUDIN S.V.,
Doctor of Law, Professor,
Professor of the Department of Theoretical and Legal Disciplines
Educational and Scientific Institute of Law
State Tax University

ISSN (Online) 2786-7498 ISSN (Print) 2708-339X
Legal Bulletin № 2 (8), 2023
e-mail: kudinsv1971@gmail.com
https://orcid.org/0000-0003-1396-3212

KOSILOVA O.I.,
PhD of Political Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theoretical and Legal Disciplines
Educational and Scientific Institute of Law
State Tax University
e-mail: kosilovaolga3@gmail.com
https://orcid.org/0000-0002-5574-3771

Анотація. *У статті проаналізовано окремі питання впливу штучного інтелекту як інформаційних технологій, із застосуванням яких можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, що здійснюють суттєвий вплив на реалізацію прав та свобод людини і громадянина в Україні. Проаналізовано сучасний стан нормативного забезпечення означуваної проблеми в Україні, питання які потребують окремого нормативного регулювання. Зазначено, що застосування технологій штучного інтелекту впливають на всі сфери суспільного життя, зокрема є складовою забезпечення інформаційної та кібербезпеки в Україні. З'ясовано, що під особливою загрозою внаслідок впливу штучного інтелекту виявилися наступні права та свободи: право на повагу до приватного та сімейного життя, свободу вираження поглядів, недискримінацію, право на свободу пересування, право на свободу і чесні вибори, право на справедливий суд. Наголошено, що Україна не стоїть осторонь процесів удосконалення правового регулювання технологій штучного інтелекту та виражає прагнення зайняти значний сегмент світового ринку технологій штучного інтелекту, провідні позиції у міжнародних рейтингах. Очікується, що технології штучного інтелекту сприятимуть трансформації економіки, ринку праці, державних інституцій та суспільства загалом. Їх застосування надасть можливість зменшити обсяги витрат і підвищити ефективність виробництва, якість товарів та послуг. Використання технологій ШІ має насамперед захищати право людини на гідність як основне та основоположне право людини, споконвічне для всіх інших прав і свобод, а порушення будь-яких прав людини таким чином можна вважати порушенням права людської гідності. Виникнення загроз правам людини в тій чи іншій формі при використанні ШІ потребує пошуку шляхів подолання ризиків і загроз правам людини та належного функціонування правозахисного та правовідновлювального механізму. У статті детально проаналізовано вплив ШІ на реалізацію виборчого права в Україні та зарубіжних країнах.*
Ключові слова: *штучний інтелект, права і свободи людини і громадянина, інформаційна безпека, загрози в інформаційній сфері, Україна, захист інформаційного простору.*
Формул: *0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 20.*

Abstract. *The article analyzes individual issues of the influence of artificial intelligence as information technologies, with the application of which it is possible to carry out complex tasks by using a system of scientific research methods and information processing algorithms, which have a significant impact on the implementation of human and citizen rights and freedoms in Ukraine. The current state of regulatory support for the indicated problem in Ukraine, as well as issues that require the separate legal regulation, are analyzed. It is noted that the use of artificial intelligence technologies affects all spheres of social life, in particular, it is a component of ensuring information and cyber security in Ukraine. It was found that the following rights and freedoms are under particular threat due to the influence of AI: the right to respect for private and family life, freedom of expression, non-discrimination, the right to freedom of movement, the right to freedom and fair elections, the right to a fair trial. Ukraine does not stand aside from the processes of improving the legal regulation of artificial intelligence technologies and expresses its desire to occupy a significant segment of the world market of artificial intelligence technologies, leading positions in international rankings. Artificial intelligence technologies are expected to contribute to the transformation of the economy, the labor market, government institutions and society in general. Their application will provide an opportunity to reduce costs and increase production efficiency, as well as the quality of goods and services. The use of AI technologies must first of all protect the human right to dignity as a basic and fundamental human right, primordial for all other rights and freedoms, and the violation of any human rights in this way can be considered a violation of the right to human dignity. The emergence of threats to human rights in one form or another when using AI requires finding ways to overcome risks and threats to human rights and the proper functioning of the human rights protection and rights restoration mechanism.*

The article analyzes in detail the impact of AI on the implementation of the right to vote in Ukraine and foreign countries.
Keywords: *artificial intelligence, human and citizen rights and freedoms, information security, threats in the information sphere, Ukraine, protection of information space.*
Formulas: *0, fig.: 0, tabl.: 0, ref.: 20.*

Постановка проблеми. Проблема впливу штучного інтелекту на реалізацію виборчого права в Україні та зарубіжних країнах дуже актуальна. Це пов'язано, перш за все, із захистом права людини на гідність як основного та основоположного права людини, а також право на повагу до приватного та сімейного життя, свободу вираження поглядів, недискримінацію, право на

свободу пересування, право на свободу і чесні вибори, право на справедливий суд. Саме тому дослідники на підставі аналізу наукової літератури зосередили свою увагу на дослідження впливу штучного інтелекту на реалізацію окремих прав та свобод людини і громадянина в Україні, а також аналізі ризиків, пов'язаних з цим впливом.

Актуальність теми дослідження. Завдяки активному впровадженню цифрових технологій і цифровізації «цифрова економіка» знаходиться в процесі розвитку, технології штучного інтелекту впроваджуються в державне управління, покращується якість і швидкість надання адміністративних і медичних послуг, зростає використання цифрових технологій у різних формах політичної участі громадян (від створення електронних звернень, петицій до повноцінних виборів і референдумів).

Штучний інтелект дозволяє практично повністю виключити людський фактор з процесів забезпечення захисту інформації та залишає лише допоміжні функції моніторингу та корекції. У зв'язку з цим штучний інтелект є технологією майбутнього. Водночас, розвиток технології ШІ призводить до зміни статусу людини в суспільстві, тому використання технології ШІ має поважати основні права та свободи людини та громадянина, особливо трудові права (оскільки існує «ефект заміщення»), й таким чином викликає появу соціальних проблем, та проблем повязаних з реалізацією окремих прав та свобод, про що йтиметься далі у цій статті. У звязку з цим застосування технологій ШІ в соціально-економічній та управлінських сферах має бути зважене та контрольоване громадськістю та органами державної влади.

Штучний інтелект та його технології відкривають нові горизонти в епоху цифровізації та розпочинають активно використовуються у цивільній та військовій сферах. За оцінками експертів, очікується, що завдяки впровадженню таких рішень зростання світової економіки у 2024 році дорівнюватиме $1 трлн [1, с. 52].

Стан дослідження. Результати аналізу наукових публікацій. Дослідження у галузі розвитку та застосування штучного інтелекту в Україні є предметом міждисциплінарних досліджень та тільки набувають свого розвитку. Зокрема, серед українських дослідників, кримінально-правовий аспект штучного інтелекту досліджує Радутний О., відповідальність суб'єктів інформаційних відносин за умов подальшого розвитку автономних роботів і штучного інтелекту – Кохановська О.В., правосуб'єктність штучного інтелекту – Кошелева К., нормативно-правове регулювання застосування технологій штучного інтелекту – Власюк В., Мудриєвська Л., правове регулювання Інтернету речей – Баранов О., Брайчевський С., Гребенюк М., проблеми приватності, конфіденційності, охорони, захисту та безпеки персональних даних в умовах застосування новітніх технологій – Брижко В. та інші. Проте на сьогодні в Україні недостатньо уваги приділяється комплексному аналізу штучного інтелекту з позицій дотримання та захисту основоположних прав і свобод людини і громадянина.

Метою і задачею статті є дослідження впливу штучного інтелекту на реалізацію окремих прав і свобод людини і громадянина в Україні на основі аналізу грунтовної наукової літератури.

Викладення основного матеріалу дослідження. Інтеграція України до європейської спільноти, зокрема до Ради Європи засвідчила прийняття Україною низки міжнародно-правових зобов'язань, насамперед, – повага та захист до прав людини. Серед зобов'язань, взятих перед Радою Європи, визначальною є ратифікація Україною Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод у 1997 році [2] та пов'язану з нею визнання юрисдикції Європейського суду з прав людини. Питання, пов'язані з використанням штучного інтелекту (далі ШІ), повинні регулюватися відповідно до норм міжнародних

договорів і конвенцій, ратифікованих більшістю європейських держав. Зокрема, відповідно до спеціалізованих міжнародних угод у сфері розвитку ШІ: Конвенції Ради Європи про кіберзлочинність, також відомої як Будапештська конвенція [3]; Європейська етична хартія щодо використання штучного інтелекту в судових системах та їхньому середовищі, Загальний регламент захисту даних [4].

Згідно із положеннями чинного законодавства штучний інтелект – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням яких можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [1, с. 57].

Водночас, крім очевидних переваг застосування технологій ШІ у всі сфери суспільного життя, слід взяти до увани можливі і загрози та виклики реалізації прав і свобод людини і громадянина. Так, ще в серпні 2012 р. професор філософії Хью Прайс опублікував статтю «Штучний інтелект: чи зможемо ми утримати його в коробці?», в якій закликав серйозно розглянути можливі загрози. Так, він вважає, що першим правильним кроком має бути припинення ставлення до штучного інтелекту як до предмету наукової фантастики і почати думати про нього як про частину реальності, з якою ми або наші нащадки можуть рано чи пізно стикнутися. Основною причиною небезпеки є принципова відмінність передбачуваного штучного інтелекту від людського. Всі цінності – такі, як «любов, щастя і навіть виживання», важливі для нас, тому що у нас є певна еволюційна історія – немає жодної причини вважати, що машини розділятимуть їх з нами. За словами Х. Прайса, машини, можливо, будуть просто байдужі до нас, що спричинить катастрофічні наслідки [5].

У результаті використання штучного інтелекту на карту поставлені права людини, закріплені в міжнародних правових документах, такі як право на повагу до приватного та сімейного життя, свободу вираження поглядів, недискримінацію, право на свободу пересування, право на свободу і чесні вибори, право на справедливий суд.

Україна не стоїть осторонь процесів удосконалення правового регулювання технологій штучного інтелекту та виражає прагнення зайняти значний сегмент світового ринку технологій штучного інтелекту, провідні позиції у міжнародних рейтингах. Зокрема, наша держава вже використовує досвід провідних європейських країн, таких як Естонія, і рухається до створення електронної України. У грудні 2020 року в Україні була схвалена Концепція розвитку штучного інтелекту[6], практична реалізація якої сприятиме інтеграції інноваційних технологій в економічно важливі сектори держави. Очікується, що технології штучного інтелекту сприятимуть трансформації економіки, ринку праці, державних інституцій та суспільства загалом. Їх застосування надасть можливість зменшити обсяги витрат і підвищити ефективність виробництва, якість товарів та послуг. Метою Концепції є визначення пріоритетних напрямів і основних завдань розвитку технологій штучного інтелекту для задоволення прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, побудови конкурентоспроможної національної економіки, вдосконалення системи публічного управління. Пріоритетними сферами, в яких реалізуються завдання державної політики розвитку галузі штучного інтелекту, нормативно визначені: освіта і професійне навчання, наука, економіка, кібербезпека, інформаційна безпека, оборона, публічне управління, правове регулювання та етика, правосуддя [6].

Особлива увага у положеннях Концепції присвячена розвитку штучного інтелекту саме у сфері кібербезпеки. Чинним законодавством

України встановлено, що основним завданням у сфері кібербезпеки під час реалізації державної політики розвитку галузі штучного інтелекту є захист комунікаційних, інформаційних та технологічних систем, інформаційних технологій, передусім тих, що використовуються операторами (постачальниками) ключових послуг (включаючи об'єкти критичної інфраструктури) і є важливими для безперервності функціонування держави, суспільства та безпеки громадян.

Тривалий час в Україні не було законодавства, яке б регулювало питання безпеки як в інформаційному, так і в кіберпросторі. Першою спробою вирішити це питання став проект Закону України «Про засади інформаційної безпеки України», який пропонував розмежувати інформаційну та кібербезпеку [7]. Таким чином, основна вимога полягає в тому, що зібрані персональні дані повинні бути достатньо захищені, персональні дані повинні збиратися, використовуватися та надаватися з відома та згоди особи, а особа повинна мати доступ до персональних даних, зібраних про неї, включаючи можливість щоб виправити або видалити неправильні дані. Указом Президента України №685/2021 було введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки», у якій визначено ключові поняття у сфері інформаційної безпеки, проаналізовано основні загрози та виклики в інформаційній безпеці [8]. У Стратегії зокрема зазначено, що відсутність належного рівня інформаційної культури та медіаграмотності в суспільстві в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій створює підґрунтя для маніпулювання громадською думкою, проведення стрімких деструктивних інформаційних операцій, що зумовлює існування потенційних та реальних загроз інформаційній безпеці України. Таким чином, вміння аналізувати інформацію з різних джерел, доступ до інтернет-джерел є важливою складовою протидії дезіінформації з боку Російської Федерації в умовах воєнного стану в Україні.

Отже, які є основні напрямки впливу ШІ реалізацію прав і свобод людини в Україні та світі сьогодні? Спробуємо проаналізувати окремі з них.

Право на людську гідність трактується сучасними вітчизняними та зарубіжними дослідниками як визначальне природне право людини. У випадках порушення права чи свободи людини завжди принижується її гідність. В Україні право на людську гідність розглядається як еквівалентне та співмірне з іншими правами, такими як право на життя, свободу тощо. Тоді як в інших державах, зокрема в Німеччині, право на людську гідність є найвищою конституційною цінністю і джерело всіх інших прав людини. На нашу думку, під людською гідністю слід розуміти уявлення про те, що всі люди мають однакову цінність незалежно від будь-яких характеристик (рис), таких як походження, стать чи вік. З юридичної точки зору право на людську гідність належить до природних прав людини і є однією з основних правових цінностей, яка слугує критерієм оцінки конституційності та законності актів, дій/бездіяльності державних органів та посадових, фізичних осіб. та юридичних осіб.

Таким чином, використання технологій ШІ має насамперед захищати право людини на гідність як основне та основоположне право людини, споконвічне для всіх інших прав і свобод, а порушення будь-яких прав людини таким чином можна вважати порушенням права до людської гідності.

Використання технологій штучного інтелекту суттєво змінює структуру відносин, у тому числі правовідносин, створюючи новий тип «людина-машина». Зокрема, це впливає на сектор приватного права, зумовлює необхідність створення виваженого правового врегулювання правового режиму/статусу роботів, наділених штучним інтелектом, притягнення до відповідальності за шкоду, заподіяну діями робота, оскільки це може порушувати права інших людей, а також

захист і захист прав інтелектуальної власності, створених такими роботами.

Впровадження технологій ШІ в усі сфери життя людини має бути максимально безпечним для людини, враховувати цінність і важливість кожного з основних прав людини, визначати цінність права на людську гідність. Значною проблемою від використання технологій штучного інтелекту сьогодні є порушення прав людини у сфері захисту конфіденційності приватних даних в Інтернеті та втручання в приватне та особисте життя.

Враховуючи необхідність створення єдиних універсальних правил регулювання використання технологій ШІ у світі в країнах з різним рівнем соціально-економічного розвитку, принцип універсальності прав людини та необхідність урахування та непорушності фундаментальних людських цінностей і слід підкреслити права. Важливою ознакою загальності прав є їх невідчужуваність і можливість їх обмеження лише в особливому порядку.

Згідно з преамбулою до Конвенції, основні права та свободи людини найкраще забезпечуються «через ефективну політичну демократію». У зв'язку з цим стаття 3 Протоколу № 1 гарантує посередництво вільно обраних представників, а також право голосувати та бути обраним на справжніх періодичних виборах, які проводяться на основі загального і рівного виборчого права шляхом таємного голосування та забезпечують свобода волевиявлення виборців [9].

Відповідно до статті 25 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, кожен громадянин без будь-якої дискримінації та без необґрунтованих обмежень повинен мати право і можливість брати участь у державних справах як безпосередньо, так і через обраних представників.

Європейський суд з прав людини сформулював низку правових положень щодо застосування цієї норми, зазначивши, що проведення виборів через розумні проміжки часу має важливе значення для справді демократичного суспільства, оскільки збереження фундаментальних прав і свобод людини в основному базується на демократії. Ці умови, на думку Суду, включають, крім свободи вираження поглядів, захищеної статтею 10 Конвенції, принцип рівності у ставленні до всіх громадян при здійсненні ними права голосу (активного виборчого права) та права висувати себе на виборах (пасивне виборче право).

Щодо використання ШІ-технологій у виборчому процесі, слід зазначити, що в Україні ці технології ще знаходяться на стадії розробки та потребують законодавчого оформлення, хоча в багатьох зарубіжних країнах ШІ широко використовується, зокрема для електронного голосування та швидкої обробки результатів виборів. На сьогоднішній день система електронного голосування запроваджена в багатьох країнах світу: США, Канаді, Бразилії, Індії, Бельгії, Австралії, Естонії, Південній Кореї. У Великобританії, Німеччині, Франції, Іспанії, Португалії, Італії, Норвегії, Швейцарії, Казахстані, Японії, Китаї проводяться експерименти з його використання [10].

Загалом електронне голосування – це фіксація волевиявлення виборця за допомогою електронних технологій, що включає процес голосування та процес автоматичного підрахунку голосів за допомогою електронних пристроїв та спеціального програмного забезпечення [11]. Для української виборчої системи «електронне голосування» є абсолютно новим, невідомим явищем, тому необхідно розуміти його сутнісні характеристики. Електронне голосування охоплює кілька різних типів голосування. Він охоплює як процес голосування за допомогою електронних засобів, так і процес автоматичного підрахунку голосів за допомогою електронних пристроїв і спеціального програмного забезпечення [12].

У Європі обладнання для голосування почали використовувати в Нідерландах у 1969 році. На початку 1990-х Міністерство внутрішніх справ країни запровадило електронне

голосування. У 2000 році майже 90% виборців користувалися елктронним обладнанням. Однак через тиск опонентів технології на виборах 2008 року в Нідерландах повернулися до традиційних паперових бюлетенів [13].

В Естонії електронне голосування використовується на місцевих виборах з 2005 року та на парламентських з 2007 року, під час яких 30 275 громадян проголосували онлайн, не виходячи з дому [14, 15]. У 2002 році Естонія запровадила електронні підписи, цифрові ідентифікаційні картки з кодом і мікрочіпом, що містить візуальні дані на картці, а також два цифрові сертифікати, призначені для підтвердження особи власника картки та надання цифрових підписів. Сьогодні більшість потенційних виборців мають електронні картки [16].

Сьогодні в США на більшості виборчих дільниць перфострічку замінили електронними машинами для голосування, оснащеними системою сенсорного екрану. Виборцю достатньо лише кілька разів натиснути пальцем на екран, роблячи свій вибір. Ця нова технологія коштувала чотири мільярди доларів і була запроваджена на виборчих дільницях у 42 штатах із 50 [17].

У Швейцарії, країні референдумів, близько 90% виборців віддають перевагу традиційному методу голосування. Система електронного голосування «E-Voting» впроваджується в рамках стратегічного проекту «Vote électronique». Перше пробне електронне голосування відбулося в 2003 році на муніципальних виборах у кантоні Женева. У 2005 році подібні пілотні проекти були реалізовані в кантонах Невшатель і Цюріх. Сьогодні така система частково охоплює виборців у 13 із 26 кантонів. На думку експертів, подальше поширення електронного голосування вимагатиме від влади термінового впровадження програмного забезпечення другого покоління, яке дозволить однозначно авторизувати/верифікувати виборців. Стратегічною перспективою швейцарської демократії є подальший розвиток Інтернет-технологій для безпосередньої участі громадян в управлінні державою [18].

Україна ще робить перші кроки до впровадження електронної системи голосування. На законодавчому рівні для цього ще не створено належної бази. Народний депутат України О.І. Тищенко вніс до Верховної Ради проєкт постанови про запровадження «електронного голосування», яке має забезпечити прозорість взаємодії влади та громадян України, але поки що проєкт не реалізований.

З 2002 року в Центральній виборчій комісії в тому чи іншому вигляді функціонує Єдина інформаційно-аналітична система «Вибори», призначена для оперативного визначення попередніх результатів голосування [12].

Національне міністерство цифрової трансформації реалізувало пілотний проект із Smart-ID ПриватБанку. Це ідентифікація за допомогою електронного підпису, який зберігається не на чіпі, а на телефонній картці. Таким чином кожна особа може легко отримати засіб ідентифікації особи. Це нововведення – ще один крок до запровадження електронної системи голосування. Але підпис на смартфоні недостатньо захищений від хакерських атак.

З точки зору забезпечення прав людини, зокрема права на чесні, прозорі вибори, слід зазначити наступні недоліки:

• електронне голосування не може гарантувати повного захисту від фальсифікацій шляхом втручання зацікавлених осіб у роботу системи;

• крім того, існує ризик витоку даних і порушення права на таємницю голосування;

• великим питанням завжди залишатиметься прозорість та надійність технологічних рішень такого типу голосування, що створюватиме недовіру до результатів голосування;

• найбільшим недоліком впровадження електронної виборчої системи в реаліях сучасної України, що відображає гібридну агресію, залишається можливість кібератак на

систему, особливо з боку країни-агресора.

В Україні з 2015 року успішно запроваджено систему «електронних звернень», яка дозволяє громадянам звернутися до органів державної влади, подати скаргу чи пропозицію. Електронна петиція є одним із інструментів електронної демократії. Відповідно до Закону України «Про звернення громадян», звернення – це особлива форма колективного звернення громадян, пропозицій (зауважень), заяв (клопотань) і скарг, викладених у письмовій або усній формі [19]. Першою петицією, яка набрала необхідну кількість голосів, стала петиція Асоціації власників зброї України, яка вимагає законодавчого закріплення права громадян України на захист. Під час обробки інформації про підписи були виявлені так звані «боти», які намагалися збільшити кількість підписів. Дослідження показують, що у 2018 році через електронні додатки було надано понад 1000 консультацій [20].

Наразі громадяни можуть подавати електронні петиції на офіційних веб-сайтах: Президента України, Верховної Ради України; Кабінет Міністрів України та органи місцевого самоврядування.

Висновки. На сучасному етапі розвитку цифрових технологій немає простого пояснення того, що таке ШІ, якщо припустити, що він тлумачиться як термін, який використовується для опису машин, які виконують людські когнітивні функції, такі як навчання, розуміння, міркування або взаємодія, оскільки її можна розглядати і як предмет інформатики, і як правову категорію, зокрема, об'єкт цивільного права. Не менш важливими для правового обговорення є питання прийняття рішень ШІ та настання юридичної відповідальності за шкоду, заподіяну ШІ, а також права інтелектуальної власності на твори як інтелектуальну власність, створені за участю штучного інтелекту.

Виникнення загроз правам людини в тій чи іншій формі при використанні ШІ потребує пошуку шляхів подолання ризиків і загроз правам людини та належного функціонування правозахисного та правовідновлювального механізму. Важливо не перебільшувати переваги ШІ, збалансувати переваги технологій ШІ, такі як точність і швидкість прийняття рішень, і етичність і емпатію, якості, якими може володіти лише людина при прийнятті рішень. Тому ми підтримуємо точку зору, що остаточне право прийняття рішень має належати виключно людині, яка перевіряє та контролює роботу ШІ.

На нашу думку, необхідно створити глобальне (обов'язкове) міжнародне законодавство щодо розробки та впровадження штучного інтелекту, зокрема для запобігання його нелегальному, тобто нецивілізаційному, використанню. Крім того, уряди та компанії, які використовують технологію штучного інтелекту, повинні знати про недосконаліть даних, на яких базується ця технологія, і подбати про запобігання дискримінації та порушенням прав людини.

В Україні необхідно врегулювати діяльність у сфері ШІ, відповідно до міжнародних стандартів захисту прав людини, розробити власну національну стратегію формування засад етичного, соціального та нормативного застосування ШІ. Держава має створити такі умови, за яких розвиток ШІ не матиме негативного впливу на національну безпеку та дотримання Україною своїх зобов'язань за міжнародними договорами та угодами.

Література:

1. *Цяпа С.М. Огляд зарубіжних законодавчих ініціатив стратегічного використання технологій штучного інтелекту в сучасних умовах. Інформація і право. № 2(37)/2021. С.51-59*
2. *Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція РЄ від 1950 р.: Закон України від 17.07.97 р. № 475/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 02.06.2023).*
3. *Конвенція про кіберзлочинність. Ратифікація від 07.09.2005 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text (дата звернення: 09.05.2023).*

4. *Що таке GDPR? Новий закон ЄС про захист даних (GDPR.eu, 2020). URL: https://gdpr.eu/what-is-gdpr/ (дата звернення: 05.06.2023).*
5. *Прайс Г., Таллінн Дж. Штучний інтелект – чи можемо ми тримати його в коробці? URL:https://theconversation.com/artificial-intelligence-can-we-keep-it-in-the-box-8541 (дата звернення: 05.06.2023).*
6. *Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.20 р. № 1556. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15 56-2020-р#Text (дата звернення: 10.05.2023).*
7. *Про засади інформаційної безпеки України: проект закону від 28.05.2014 URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51123 (дата звернення: 10.05.2023).*
8. *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки»: указ Президента України №685/2021 URL: https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069 (дата звернення: 10.05.2023).*
9. *Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 20 березня 1952 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Текст. (дата звернення: 19.06.2023*
10. *Електронні виборчі системи: процедури голосування та матеріальні засоби. Міжнародний досвід. URL:http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28966.pdf (дата звернення: 19.06.2023*
11. *Караваєв І. Онлайн-вибори в Україні: реалії та перспективи» Юридична газета онлайн (Київ, 28 травня 2020 р.) URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/vibori-onlayn-v-ukrayini-realiyi-ta-perspektivi.html (дата звернення: 19.06.2023)*
12. *Ярова А. Електронні вибори в Естонії: досвід для України. Сутність та перспективи впровадження електронної демократії в Україні: мат. міжнародної наук. конф. (ВНТУ 2017). URL:https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/e-democracy/e-democracy2016/paper/viewFile/1694/1384 (дата звернення: 19.06.2023)*
13. *Бюлетень Центральної виборчої комісії. №3 (27) 2013. URL:https://www.cvk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/2013_3_visnik_titleсvk_.pdf (дата звернення: 19.06.2023)*
14. *Європейська хартія участі молоді в суспільному житті на місцевому та регіональному рівнях. Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи. Київ, 2015. URL:https://rm.coe.int/168071b58f (дата звернення: 19.06.2023)*
15. *Камінська Т.С., Камінський А.В. Зарубіжний досвід впровадження електронного урядування. Київ, 2008. URL: https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Zarubizhnij-dosvid-uprovadzhennya-elektronnogo-uryaduvannya .pdf>(дата звернення: 19.06.2023)*
16. *Савчук О. Електронні виборчі системи: процедури голосування та логістика: Міжнародний досвід: Інформаційний довідник. Європейський інформаційно-дослідницький центр, 2016. URL:http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28966.pdf (дата звернення: 19.06.2023)*
17. *Фенаці С. Швейцарська пряма демократія в епоху цифрових технологій URL:https://www.swissinfo.ch/rus/ (дата звернення: 19.06.2023)*
18. *Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96 URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення: 19.06.2023)*
19. *Дорожко Є. Електронні петиції в Україні. Громадський простір.URL: https://www.prostir.ua/?library=elektronni-petytsiji-v-ukrajini> (дата звернення: 19.06.2023)*

References:

1. Tsiapa S.M. Review of foreign legislative initiatives for the strategic use of artificial intelligence technologies in modern conditions. Information and law. No. 2(37)/2021. P.51-59
2. On the protection of human rights and fundamental freedoms: Convention of the Council of Europe from 1950: Law of Ukraine dated 17.07.97 No. 475/97-VR. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (date of application: 02.06.2023).
3. Convention on cybercrime. Ratification dated 09/07/2005 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text (date of application: 05.06.2023).
4. What is the GDPR? The EU new data protection law (GDPR.eu, 2020). URL: https://gdpr.eu/what-is-gdpr/ (date of application: 05.06.2023).
5. Price H., Tallinn J. Artificial intelligence – can we keep it in the box? URL:https://theconversation.com/artificial-intelligence-can-we-keep-it-in-the-box-8541 (date of application: 05.06.2023).
6. On the approval of the Concept of the development of artificial intelligence in Ukraine: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 02.12.20 No. 1556. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15 56-2020-p#Text (date of application: 10.05.2023).
7. On the principles of information security of Ukraine: draft law dated 05/28/2014 URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51123 (date of application: 10.05.2023).
8. On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated October 15, 2021 "On Information Security Strategy": Decree of the President of Ukraine No. 685/2021 URL: https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069 (date of application: 10.05.2023)
9. Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of March 20, 1952, Ratification of July 17, 1997. Database «Legislation of Ukraine». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text (date of application: 19.06.2023)
10. Electronic election systems: voting procedures and material means. International experience.

URL:http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28966.pdf (date of application: 19.06.2023)
11. Karavayev I. Kaminskyi A. Online elections in Ukraine: realities and prospects» Legal newspaper online (Kyiv, May 28, 2020) URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/vibori-onlayn-v-ukrayini-realiyi-ta-perspektivi.html(date of application: 19.06.2023)
12. Yarova A. Electronic elections in Estonia: experience for Ukraine. The essence and prospects of implementing e-democracy in Ukraine: materials of the international scientific conference (VNTU 2017). URL:https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/e-democracy/e-democracy2016/paper/viewFile/1694/1384(date of application: 19.06.2023)
13. Bulletin of the Central Election Commission. №3 (27) 2013. URL:https://www.cvk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/2013_3_visnik_title.cvk_.pdf (date of application: 19.06.2023)
14. Revised European Charter for the participation of young people in public life at local and regional level. (Kyiv, 2015) URL:https://rm.coe.int/168071b58f> (date of application: 19.06.2023)
15. Kaminska T. Foreign experience of e-government implementation (Kyiv, 2008) URL:https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Zarubizhnij-dosvid-uprovadzhennya-elektronnogo-uryaduvannya.pdf>(date of application: 19.06.2023)
16. Savchuk O. Electronic election systems: voting procedures and logistics: International experience: Information reference (European Information and Research Center, 2016) URL: http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28966.pdf> (date of application: 19.06.2023)
17. Fenazzi S. Swiss direct democracy in the digital age (swissinfo.ch August 15, 2013) URL:https://www.swissinfo.ch/rus /(date of application: 19.06.2023)
18. On citizens' appeals: Law of Ukraine №393 / 96-VR // Database 'Legislation of Ukraine' / VR. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (date of application: 19.06.2023)
19. Dorozhko Ye. Electronic petitions in Ukraine/ (Public Space, April 25, 2018) URL: https://www.prostir.ua/?library=elektronni-petytsiji-v-ukrajini>(date of application: 19.06.2023)

Стаття надійшла до друку 26.06.2023 року